

УДК 808:070+378

ІЛЬЧЕНКО Олена – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, Національна академія Національної гвардії України, майд. Захисників України, 3, м. Харків, 61000, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5467-8883>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/3413982/olena-ilchenko>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.11>

Бібліографічний опис статті: Ільченко, О. (2021) Інтеграція інфомедійної грамотності в програму підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, 12 (44), 78–83, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.11>

ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В ПРОГРАМУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена проблемам інтегрування інфомедійної грамотності в програму підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України. У час інформаційно-психологічних викликів ця тема набула особливо гострої актуальності для України. На прикладі змін, внесених до освітнього простору курсантів Національної академії Національної гвардії України, розглянуто шляхи інтегрування основ медіаграмотності в освітні програми, сформульовано мету курсу і репрезентовано проєкт програми «Основи медіаграмотності», запропоновано приклади вправ.

Авторка цієї статті вбачає такі шляхи інтеграції інфомедійної грамотності в освітньо-професійну програму підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України: 1) впровадження окремого курсу; 2) запуск онлайн-курсу або мотивація здобувачів вищої освіти проходити наявні; 3) організація гуртка; 4) включення окремих тем / змістових модулів / блоків змістових модулів до дисциплін, що є в програмі; 5) введення окремих вправ, що сприятимуть розвитку критичного аналізу медіаконтенту, у план занять із дисциплін суспільно-гуманітарного циклу.

Програма курсу з медіаграмотності передбачає інтеграцію таких основних тем: 1) роль медіа в житті сучасної людини; 2) традиційні медіа; 3) редакційна політика; 4) соціальні медіа; 5) дезінформація та медіаманіпуляція. Підсумкове заняття пропонується проводити у формі репрезентації курсантами фінальних індивідуальних проєктів.

У цій розвідці запропоновано приклади вправ і завдань, спрямованих на вивчення і самоаналіз медіапростору курсантів, на розвиток новинної грамотності, на ознайомлення із приватними медіа та впливом їх власників на інформаційний медіапростір, на виявлення медіаманіпуляцій. Ці вправи варто сприймати лише як «правила гри», добираючи контент з англomовних, франкомовних і т. д. сайтів за темою заняття, в яке буде інтегровано ту чи ту вправу.

Ключові слова: інфомедійна грамотність, медіаграмотність, офіцер Національної гвардії України.

ILCHENKO OLENA – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Philology, Translation and Strategic Communication, National Academy of the National Guard of Ukraine, 3, Zakhysnykiv Ukrainy sq., Kharkiv, 61000, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5467-8883>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/3413982/olena-ilchenko>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.11>

To cite this article: Ilchenko, O. (2021) Intehratsiia infomediinoi hramotnosti v prohramu pidhotovky maibutnix ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Integration of infommedia literacy into the program of training of future officers of the National Guard of Ukraine]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 12 (44), 78–83, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.11>

INTEGRATION OF INFOMEDIA LITERACY INTO THE PROGRAM OF TRAINING OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

Summary. The article is devoted to the problems of integrating infomedia literacy into the training program for future officers of the National Guard of Ukraine. During the information and psychological challenges, this topic has become especially relevant for Ukraine. On the example of changes made to

the educational space of cadets of the National Academy of the National Guard of Ukraine, the ways of integrating the basics of media literacy into educational programs are considered, the purpose of the course is formulated and the project of the program "Fundamentals of Media Literacy" is presented.

The author of this article sees the following ways to integrate information literacy in the educational and professional training program for future officers of the National Guard of Ukraine: 1) the introduction of a separate course; 2) launching an online course or motivating applicants for higher education to take existing ones; 3) organization of the circle; 4) inclusion of separate topics / content modules / blocks of content modules in the existing disciplines in the program; 5) introduction of separate exercises which will promote development of the critical analysis of media content, in the plan of employment on disciplines of a social and humanitarian cycle.

The program of the course on media literacy provides for the integration of the following main topics: 1) the role of the media in the life of modern man; 2) traditional media; 3) editorial policy; 4) social media; 5) misinformation and media manipulation. The final lesson is offered in the form of representation by cadets of final individual projects.

This research offers examples of exercises and tasks aimed at studying and self-analysis of cadets' media space, development of news literacy, acquaintance with private media and the influence of their owners on the information media space, detection of media manipulations. These exercises should be perceived only as "rules of the game", selecting content from English, French, etc. sites on the topic of the lesson, which will be integrated into a particular exercise.

Key words: *infomedia literacy, media literacy, officer of the National Guard of Ukraine.*

Вступ. В епоху інформаційно-психологічних викликів представники військової галузі мають «озброїтися» навиками критичного декодування медіапродукції й використання мас-медіа у своїх цілях. Викладачі навчальних закладів мають перетворювати здобувачів вищої освіти на свідомих і творчих користувачів мас-медіа, сприяти виробленню імунітету до маніпулятивної дії екрана (Покроєва, 2013, с. 39), а це неможливо без опанування основ інфомедійної грамотності. Цим і зумовлена актуальність теми цієї статті.

Аналіз останніх досліджень. Зростання ролі мас-медіа в освітніх процесах, зміна умов і пріоритетів навчання здобувачів вищої освіти, підготовка до життя в інформатизованому суспільстві вимагають визначення змісту медіаосвіти й шляхів її впровадження в педагогічну практику. Цим питанням було присвячено Шосту міжнародну науково-методичну конференцію «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи» (м. Київ, 2018 р.) (Іванов, 2018), Сьому міжнародну науково-методичну конференцію «Сучасний простір медіаграмотності та перспективи його розвитку» (м. Київ, 2019 р.) (Іванов, 2019) та ін.

Рефлексією на поставлені завдання можна вважати посібник для вчителя «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін» (Іванов, 2016), проєкт «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» і розроблений командою цього проєкту посібник для тренера «Інфомедійна грамотність онлайн» (конструктор з 61 практичної вправи – мотиваційних, тематичних і підсумкових) (<https://www.aup.com.ua/mm/>), онлайн-курси з медіаграмотності: двомовний онлайн-курс «Very Verified: онлайн-курс із медіаграмотності» (verified.ed-era.com), просвітницький онлайн-курс «Новинна грамотність» (<https://video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22>), курси на платформі «Prometheus» – «Медіаграмотність для освітян», «Медіаграмотність: практичні навички», «Інтернет-медіа», «Інформаційні війни» (prometheus.org.ua) та ін.

Мета статті. Мета цієї розвідки – визначити зміст і намітити шляхи інтегрування медіаграмотності в освітньо-професійну програму підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- 1) намітити шляхи інтегрування курсу інфомедійної грамотності в освітній простір курсантів Національної академії Національної гвардії України;
- 2) репрезентувати проєкт програми «Основи медіаграмотності»;
- 3) розробити вправи і завдання для розвитку медіаграмотності.

Виклад основного матеріалу. Українське суспільство потребує вироблення навичок формування медійної й інформаційної грамотності в умовах пропагандистсько-психологічних війн (Іванов, 2016). Освітні заклади – саме ті інституції, які мають усі можливості для того, щоб долучитися

до формування медіаграмотного споживача. Чітко намічаються такі шляхи інтеграції інфомедійної грамотності в освітньо-професійну програму підготовки майбутніх офіцерів: 1) впровадження окремого курсу; 2) запуск онлайн-курсу або мотивація здобувачів вищої освіти проходити наявні; 3) організація гуртка; 4) включення окремих тем / змістових модулів / блоків змістових модулів до дисциплін у програмі; 5) введення окремих вправ, що сприятимуть розвитку критичного аналізу медіаконтенту, у план занять з української, іноземної мови, історії чи інших дисциплін суспільно-гуманітарного циклу. Науково-педагогічний склад Національної академії Національної гвардії України вже вніс істотні зміни до мотивації та змісту медіаосвіти з фокусом на формуванні навичок критичного мислення й імунітету до маніпуляцій громадською свідомістю та пропаганди: основи медіаграмотності досліджуються на заняттях з «Основ теорії мовної комунікації», «Комунікативного аспекту діяльності військового командира», «Основ наукових досліджень», «Лідерства», «Основ стратегічних комунікацій», «Комунікативної взаємодії НГУ з громадськістю» та ін. із запрошенням радника командувача Національної гвардії України зі стратегічних комунікацій Дмитра Брука та практикуючих журналістів Харкова; організовано гурток для курсантів із «прицілом» на відпрацювання практичних навичок інфомедійної грамотності; запущено онлайн-курс «Кожен ЗМІ» для молодих офіцерів Національної гвардії України.

«Мета курсу з медіаграмотності – озброїти здобувачів вищої освіти інструментами критичного аналізу медіаконтенту, розвивати інтерактивні навички (здатність спілкуватися за допомогою медіа й виконувати різні медіаролі) та креативність, яка полягає у формуванні навичок створювати й інтерпретувати медіаконтент» (Льченко, 2020, с. 108).

Раніше авторка цієї розвідки впорядкувала проєкт програми «Основи медіаграмотності» як інтегрований курс для здобувачів вищої освіти, яка й визначає зміст медіаосвіти (див. табл. 1).

Таблиця 1

Проєкт програми «Основи медіаграмотності»

№	Тема	Навчальні питання
1	Роль мас-медіа в житті сучасної людини	1. Мас-медіа як джерело інформації 2. Медіазвички курсантів 3. «Інформаційна бульбашка» та як із неї вирватися 4. Типи контенту 5. Факт і судження 6. Новинна грамотність 7. Свідоме медіаспоживання
2	Традиційні медіа	1. Типи традиційних медіа 2. Власники медіа
3	Редакційна політика	1. Редакційна політика 2. Громадянська журналістика 3. Військова журналістика 4. Журналістські стандарти 5. Свобода слова та цензура
4	Соціальні медіа	1. Соціальні медіа як джерело новин 2. Боти, тролі і групи в соціальних мережах 3. Стереотипи й мова ворожнечі 4. Синдром злого світу
5	Дезінформація та медіа-маніпуляція	1. Типи маніпулятивного контенту 2. Маніпулятивні медіатехнології 3. Наратив як спосіб маніпулювання 4. Маніпулятивні заголовки 5. Дезінформація та політична змова 6. Фотофейки 7. Маніпуляції з першоджерелами 8. Сервіси для фактчекінгу 9. Матеріал на замовлення, або джинса 10. Маніпуляції в рекламі
6	Підсумок	Фінальний проєкт

Джерело: <https://cutt.ly/2xfxqAQ>

Формати проведення занять: комунікативні ігри, експерименти, вебквести, воркшопи, тести, робота з першоджерелами (аналіз постерів, медіастатей, інтерв'ю, дописів у соціальних мережах і т. под.). Майбутні офіцери Національної гвардії України працюють у парах чи командах та індивідуально.

Нижче наведені приклади вправ, які авторка цієї розвідки розробила для курсантів Національної академії Національної гвардії України:

Вправа 1. «Друге знайомство»: розкажіть про себе, хобі (можна в гумористичній формі). Розповідь доповніть фотографією. Нехай Ваші одногрупники розмежують правдиву, жартівливу й вигадану інформацію. Поміркуйте, як людина себе представляє в медіареальності, чи завжди вона подає вичерпну достовірну інформацію.

Вправа 2. Перегляньте стрічку новин у соціальних мережах, в яких Ви зареєстровані, та інші джерела, які Ви зазвичай моніторите. Розподіліть матеріал за трьома групами:

- 1) буденні події, що не цікавлять широку аудиторію;
- 2) події, що у відповідному контексті мають новинний потенціал;
- 3) стовідсоткові новини.

Дайте відповідь на запитання:

– З якого джерела дібрані новини, що належать до першої групи? Хто автор? Хто цільова аудиторія?

– Про що новини в другій групі? Чому вони стали новиною? Що саме в цих історіях є новиною?

– Які новини увійшли до третьої групи? Чому вони набули резонансу в медіапросторі? За яких умов ці відомості не будуть сприйматися як новина?

Зробіть висновок про те, як подія стає медіановиною, де її знайти та як упізнати; встановіть залежність значущості новини від джерела її оприлюднення.

Вправа 3. Підготуйте анонс тижневого випуску новин за такими рубриками:

- Новини Національної академії Національної гвардії України;
- Новини групи;
- Новини факультету;
- Новини Національної гвардії України.

Встановіть черговість розміщення рубрик і висвітлення подій. Поміркуйте, які новини можна зарахувати до міжнародних, регіональних, національних, а які до локальних. Як Ви розмежували новини за тематичним критерієм: які новини вважаєте загальними, а які нішовими або спеціалізованими? Як територіальна й тематична ознаки вплинули на черговість анонсування новин?

Вправа 4. І (індивідуальне завдання). Ознайомтеся зі статтею (виберіть одну із запропонованих нижче переліку посилань), дайте відповіді на питання, заповнивши таблицю. Визначте основні новинні стандарти, скориставшись, за потреби, довідкою. Як співвідносяться питання таблиці з новинними стандартами, перерахованими в довідці?

Перелік посилань на статті (за варіантами)

- <https://www.pravda.com.ua/news/2020/12/26/7278261/>;
- https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2210962-u-kievi-avtomobil-z-nardepom-savcenko-zbiv-zinku.html?utm_source=gravitec&utm_medium=Referral;
- <https://www.pravda.com.ua/news/2020/12/25/7278179/>;
- <https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-zadiyue-armiyu-krym-kovid-okupatsiya/31017075.html>.

Питання	Так	Ні
У статті зібрано думки всіх сторін конфлікту чи важливих осіб.		
Інформація подана в найближчому випуску теле- чи радіоновин, номері газети/журналу, максимально швидко в онлайн-медіа.		
У статті йдеться про те, звідки, з яких джерел надійшла інформація і чи компетентними є ці джерела.		
Кожен поданий факт відповідає реальності; цитування/переказ думок передається дослівно.		
Відсутні оцінки й висновки журналіста (ведучого чи репортера), кожна суб'єктивна думка чітко позначена.		
Наявність ключових даних про подію, тобто з новини зрозуміло, що, коли, де, як і чому сталося, хто до цього причетний.		

Довідка: баланс думок, оперативність, достовірність, точність, відокремлення фактів від коментарів, повнота.

Джерело: <https://cutt.ly/Kh84wKv>

II (групова робота). Дайте відповіді на запитання:

- Які новинні стандарти порушено в запропонованому Вам матеріалі?
- Як Ви виявили факт порушення новинного стандарту?
- Порівняйте результати свого аналізу (заповнену таблицю) з результатами однокласників.

Зробіть висновок-припущення, які новинні стандарти порушуються частіше. Чому?

Вправа 5. Перегляньте сьогоднішній вечірній випуск новин таких телеканалів: «1+1», «Інтер», «Україна», «СТБ» (можна додати телеканали Вашого регіону). Визначте темарій випуску кожного телеканалу. З'ясуйте, яким темам який канал приділяє більше часу, який матеріал ставиться на початок випуску, на якому акцентовано, а що лишилося поза увагою редакції. Дайте відповідь на питання: яку роль відіграє музичний супровід (якщо він є) в репрезентації новин? Порівняйте оцінку імплікатуру матеріалу кожного з джерел інформації на спільні теми, якщо є відмінності, спробуйте пояснити, чим це зумовлено. (Порівняйте добір матеріалу, його впорядкування, інтерпретацію фактів усеукраїнських і регіональних телеканалів.) З'ясуйте, хто власники медіаканалів. Подумайте, як власник медіа може впливати на інформаційне наповнення випуску новин.

Вправа 6. Ознайомтеся з новинами за останній день/тиждень/місяць. Створіть медіамеседж, в якому міксуйте правдиві й вигадані Вами новини. Репрезентуйте медіамеседж однокласникам, які мають розмежувати правдиві й фейкові новини. Спробуйте визначити, за якими ознаками Ви вирізняли правдиві новини, а за якими – фейкові.

Запропоновані вправи варто сприймати як «правила гри», добираючи контент з англослов'янських, франкомовних і т. д. сайтів за темою заняття, в яке буде інтегровано ту чи ту вправу.

Наприкінці вивчення матеріалу курсанти готують і репрезентують індивідуальні фінальні проєкти (див. табл. 2): пишуть дописи, знімають відео чи фото, створюють медіапрезентації, меседжі та медіамеседжі.

Таблиця 2

Приклад фінального проєкту

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО КОМАНДИРА	ФІНАЛЬНИЙ ПРОЄКТ
1. Створити медіамеседж для курсантів за темою: «Лідерство як мистецтво впливу на людей»	4. Медіапрезентація «Міжнародний дисонанс чи консонанс?»: правила для військових перекладачів
2. Створити контент (відео) на тему: «Емоції у мас-медіа. Як медіавидання змінюють реальність»	5. Створити допис у соціальних мережах, присвячений гендерному паритету в армії
3. Створити допис для цивільного населення в соціальних мережах, присвячений міжнародній діяльності Національної академії Національної гвардії України	6. Підготувати медіамеседж для людей похилого віку, присвячений медіаграмотності

Висновки. Вміння протистояти негативним інформаційним впливам і маніпуляціям, шукати, аналізувати й обробляти медіаконтент, створювати власний якісний контент з урахуванням інтересів цільової аудиторії, досягати власної мети за допомогою мас-медіа – усе це невід'ємна складова частина розвитку сучасної особистості офіцера Національної гвардії України, а тому необхідно впроваджувати елементи медіаграмотності в навчальний процес військових ЗВО у вигляді окремої дисципліни чи у формі інтеграції до чинного навчального плану відповідного напрямку підготовки (спеціальності).

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник статей Сьомої міжнародної науково-методичної конференції «Сучасний простір медіаграмотності та перспективи його розвитку» / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк. Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2019. 435 с.
2. Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи» / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк. Київ : Центр вільної преси, Академія української преси, 2018. 244 с. URL: https://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnyk_statey_AUP2018.pdf.
3. Ільченко О.А. Медіаграмотність у суспільно-гуманітарному циклі дисциплін освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти. *Pedagogical and psychological sciences: regularities and*

development trends: Collective monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2020. P. 104–118. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-023-0-7>. URL: <https://cutt.ly/2xfxqAQ>.

4. Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи» (25–27 жовтня 2013 року) / за заг. ред. канд. пед. наук Л.Д. Покроєвої. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2013. 268 с.

5. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін : посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. Київ : Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с. URL: <https://www.slideshare.net/mobile/ssuser9b9413/ss-63773058>.

REFERENCES

1. Ivanov, V., & Volosheniuk, O. (Eds.). (2019). Zbirnyk statei Somoi mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii “Suchasnyi prostir mediahramotnosti ta perspektyvy joho rozvytku” [Collection of articles of the Seventh International Scientific and Methodological Conference “Modern space of media literacy and prospects for its development”]. Kyiv : Tsentr vilnoi presy, Akademiia ukrainskoi presy. 435 p. [in Ukrainian].

2. Ivanov, V., & Volosheniuk, O. (Eds.). (2018). Zbirnyk statei Shostoї mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii “Praktychna mediahramotnist: mizhnarodnyi dosvid ta ukrainski perspektyvy” [Collection of articles of the Sixth international scientific and methodological conference “Practical media literacy: international experience and Ukrainian perspectives”]. Kyiv : Tsentr vilnoi presy, Akademiia ukrainskoi presy. 244 p. URL: https://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnyk_statey_AUP2018.pdf [in Ukrainian].

3. Pichenko O.A. Mediahramotnist u suspilno-humanitarnomu cykli dyscyplin osvitho-profesiinoї prohramy pidhotovky zdobuvachiv vyschoї osvity [Media literacy in the social-humanitarian cycle of disciplines of the educational-professional program of preparation of applicants for higher education]. Pedagogical and psychological sciences: regularities and development trends: Collective monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2020. P. 104–118. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-023-0-7>. URL: <https://cutt.ly/2xfxqAQ>. [in Ukrainian].

4. Pokroieva, L.D. (Eds.). (2013). Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii “Mediaosvita – prіoritetnyi napryam v osviti XXI stolittia: problemy, dosiahnennia i perspektyvy” [Proceedings of the International scientific and practical Internet conference “Media education is a priority direction in education of the XXI century: problems, achievements and prospects»]. Kharkiv : Kharkivska akademiia neperervnoi osvity. 268 p. [in Ukrainian].

5. Ivanov, V., & Volosheniuk, O., & Mokrohuz, O. (Eds.). (2016). Mediahramotnist na urokakh suspilnykh dystsyplin [Media literacy in the lessons of social disciplines]. Kyiv : Tsentr vilnoi presy, Akademiia ukrainskoi presy. 201 p. URL: <https://www.slideshare.net/mobile/ssuser9b9413/ss-63773058>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.05.2021